

مدرسه، خانواده و سبک زندگی سلامت محور در بین دانش آموزان مقطع متوسطه شهر اصفهان

منصور حقیقتیان^۱

چکیده

سبک زندگی نوجوانان در سال های اخیر دست خوش تحولات زیادی شده است. گسترش فزاینده غذاهای آماده و سریع، مخاطره ها و مسائل زندگی شهری و کم تحرکی حاصل از آن، رواج یافتن رسانه ها و آشنایی با عناصر فرهنگی کشورهای دیگر، و مسائلی از این دست باعث شده که سبک و شیوه زندگی و رفتارهای مصرفی دانش آموزان تغییرات شگرفی را تجربه کند. مقاله حاضر با تکیه بر دیدگاه های اندیشمندانی مانند پییر بوردیو و آنتونی گیدنز، تاثیر متغیرهای رفتار معلمان، مطالب درسی، شیوه زندگی والدین، مصرف رسانه های خارجی (ماهواره و اینترنت)، پایگاه اجتماعی - اقتصادی، و دوستان را بر سبک زندگی سلامت محور دانش آموزان شهر اصفهان مورد بررسی قرار می دهد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه شهر اصفهان می شد که از بین آنها بر اساس فرمول کوکران ۳۸۵ نفر به شیوه نمونه گیری تصادفی اتفاقی به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش تحقیق پیمایش و ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه بود. نتایج نشان داد رفتارهای سلامت محور در بین پاسخگویان کمتر از حد متوسط (۲/۴ از ۵) بود. نتیجه آزمون های آماری نشان داد که متغیرهای مصرف رسانه ای، پایگاه اجتماعی-اقتصادی والدین، و شیوه زندگی والدین بیشتر از بقیه متغیرها تاثیر داشتند.

واژگان کلیدی: سبک زندگی سلامت محور، مصرف رسانه ای، پایگاه اجتماعی-اقتصادی والدین، شیوه زندگی والدین، دوستان.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۱/۲۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۰۹/۰۶

^۱ دانشیار جامعه شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (Email: Mansour_haghighatian@yahoo.com)

مقدمه

موضوع سلامت در هر دو بعد جسمانی و روانی آن اخیراً بسیار مورد توجه اندیشمندان علوم اجتماعی واقع شده است. زمانی نه چندان دور اعتقاد عمومی بر این بود که تفاوت در بیماری و مرگ و میر ناشی از عوامل زیستی و ژنتیکی هستند و در نتیجه نمی توان در آن ها دخالت کرد ولی اکنون به مقدار زیادی روشن شده که بخش اعظم بیماری ها و فوت ها ناشی از عوامل اجتماعی هستند که اراده و سبک زندگی انسانی می تواند در پیشگیری بسیاری از آن ها موثر باشد. به عنوان مثال ویکس گزارش می کند که بیش از نیمی از مرگ و میر در آمریکا بخاطر عواملی است که ماهیتاً اجتماعی هستند، عواملی مانند مصرف دخانیات و یا مواد مخدر و نوشیدنی های الکلی، در معرض مواد سمی و خطرناک قرار گرفتن، رفتارهای جنسی مخاطره آمیز، قتل، خودکشی و تصادفات و ... (Weeks, 2011: 176). در ایران و در بین جوانان نیز شواهدی در دست است که نشان دهنده انجام رفتارهای خطرناک جنسی (Amirpour & ghorbani, 2014; Rezghi et al., 2014)، مصرف مواد مخدر پر خطر (Mokhtari & pourzare, 2015) و یا رفتارهای دیگر که مغایر با سلامت هستند مانند مصرف غذاهای فست فود (Yamohammdi & et al, 2012)، سیگار کشیدن (Karimi & et al, 2014) و مانند آن می باشند.

بیان مسئله

تحولات اجتماعی پرشتاب دهه های پایانی قرن بیستم و آغازین قرن بیست و یکم، ماهیت پدیده های اجتماعی را چنان سیال و دگرگون کرده اند که برای درک و تبیین آنها به مفاهیم جدیدی نیاز است. مهم ترین تحول حادث شده در چند دهه اخیر، گسترش تاریخی مصرف بوده است (Eiman & Rahmati, 2014). از جمله متغیرهای اجتماعی مناسب برای فهم پیچیدگی های اخیر ایران مفهوم سبک زندگی است. این مفهوم به طور خاص در بررسی فرهنگ جوانان ابزار تحلیلی مفیدی فراهم می آورد زیرا در میان عوامل مؤثر بر شکل گیری فرهنگ جوانان در دهه های اخیر نقش فرایندهای فرهنگی فراملی پر رنگ تر شده است (Mohseni, 2013; 1). جهانی شدن فرایندهای تولید و مصرف کالاها و فرهنگ های فرهنگی نقش بسزایی در این زمینه داشته است، زیرا جهانی شدن همزمان باعث کاهش نفوذ فرهنگی جامعه ملی و افزایش مشروعیت علاقمندی و نیازها و سلیقه های فردی می شود (Neelson, 2007; 165). از جمله مسائلی که اهمیت مفهوم سبک زندگی را در مباحث کنونی جامعه شناسی نشان می دهد این است که برخی از متغیرهای موجود مثل طبقه، قومیت و جنسیت نمی توانند تنوع و دگرگونی دنیای اجتماعی جدید را بخوبی توضیح دهند (Giddens, 1991; 6) چرا که با پیدایش فرهنگ مصرفی و عمومی شدن الگوی مصرف در میان طبقات مختلف شاهد نوعی در هم ریختگی طبقاتی هستیم (Lurry, 1997) و لذا به مفهومی احتیاج است که این روابط دگرگون شده را تحلیل کند. مسئله دیگر به تحلیل سبک زندگی در عصر مدرنیته متأخر باز می گردد، چرا که بسیاری از منابع و الگوهای هویت ساز مثل دینداری و جایگاه فرد در نظام تولید، تضعیف شده و یا ویژگی متمایز کننده بودن خود را از دست داده (Haralambos & Holborn, 2008; 694-5) و رفتارهای مصرفی مبنای شکل گیری سبک زندگی شده اند. به عبارتی افراد به ویژه جوانان کیستی و چیستی خود را در متن فرهنگ مصرفی جامعه می جویند که بیانگر نوع خاصی از سبک زندگی است.

در زمینه هویت یابی و تعیین سبک زندگی جوانان به مسئله تاثیر گذاری خانواده و مدرسه نیز باید اشاره شود زیرا معمولاً با متحول جوامع و واگذاری برخی کارکردهای این دو نهاد به نهادهای دیگر، از میزان نفوذ آن ها کاسته می شود. با این وجود شواهدی در دست است که این دو نهاد هنوز، در کنار رسانه ها و دوستان، تاثیر قابل ملاحظه ای روی نوجوانان دارند. به عنوان مثال، قاسمی و کاظمی (۱۳۸۷) در تحقیق خود در باره نقش خانواده در شکل گیری سرمایه اجتماعی در بین دانش آموزان مقطع متوسطه در اصفهان به این نتیجه رسیدند که الگوی خانواده دموکراتیک، که در آن آزادی معقول همراه با مشارکت در تصمیم گیری ها و احترام متقابل وجود دارد، رابطه مثبت و معنادار با شکل گیری سرمایه اجتماعی خانواده داشت. هم چنین عزیزی و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله خود

با عنوان "بررسی رابطه بین سبک های ارتباطی خانواده و فرایند تصمیم گیری پیش از خرید نوجوان ها" که بر روی ۲۹۰ نفر از دانش آموزان دبیرستان های غیر دولتی ۱۶ تا ۱۸ ساله شهر تهران صورت گرفت متوجه شدند که سبک های ارتباطی خانواده بر عملکرد نوجوانان در هر یک از مراحل سه گانه (تشخیص مسئله، جمع آوری اطلاعات، و ارزیابی گزینه ها) تصمیم گیری پیش از خرید تاثیر معنادار دارد.

سام آرام و قائم پور (۱۳۹۰) در مقاله ای با عنوان "سنجش منزلت اجتماعی معلمان در بین دانش آموزان" که در بین دانش آموزان پیش دانشگاهی استان قم صورت گرفت دریافتند که منزلت اجتماعی معلمان در بین دانش آموزان بیش از حد متوسط بود و این که مهارت های حرفه ای معلمان و ویژگی های فردی معلمان اعم از صفات جسمی و ویژگی های رفتاری معلمان با منزلت اجتماعی آنها رابطه وجود داشت. نتایج تحقیقات فوق نشان می دهند که خانواده و مدرسه هنوز جزء منابع مهم جامعه پذیری جوانان هستند از این رو مقاله حاضر به بررسی میزان تاثیر خانواده و مدرسه بر سبک زندگی سلامت محور دانش آموزان می پردازد.

پیشینه تحقیق

کارهای پژوهشی نسبتاً زیادی در زمینه سبک زندگی به طور عام و سبک زندگی جوانان به طور خاص در چند سال گذشته در ایران صورت گرفته است که هرچند اکثر (اما البته نه تمام) آن ها بر شیوع سبک زندگی مصرفی و/یا مدرن در بین جوانان اذعان دارند اما بر روی نوجوانان در این زمینه تحقیقات چندانی صورت نگرفته است زیرا اکثر کارهای صورت گرفته بر روی دانشجویان و یا جوانان تا ۲۹ سال یا تا ۳۵ سال صورت گرفته است. علاوه بر این، تحقیقات صورت گرفته در زمینه سبک زندگی به صورت عام است و تاکید خاصی روی سلامت محور بودن یا نبودن سبک زندگی ندارند. با این وجود، به برخی از آن ها که سنخیت بیشتری با جامعه آماری این مقاله دارند اشاره خواهد شد.

■ ایمان و مرحمتی (۱۳۹۳) در مقاله خود با عنوان "تبیین جامعه شناختی گرایش جوانان به سبک زندگی مدرن در شهر شیراز" که بر روی یک نمونه ۴۵۱ نفری از جوانان که بر اساس روش نمونه گیری چندمرحله ای تصادفی انتخاب شده بودند انجام گرفت، سبک زندگی مدرن شامل اعمال و کارها، روش ها و الگوها، طرز برخورد و روابط اجتماعی مبتنی بر عناصر زندگی مدرن می شد. نتایج تحقیق نشان داد که ۳۰ درصد افراد مجرد مرد و ۲۰ درصد افراد مجرد زن در رده سنی ۱۸-۲۱ بودند و میانگین گرایش به سبک زندگی مدرن بالاتر از حد متوسط بود و این مسئله با متغیرهای تحصیلات پدر، تحصیلات مادر، تحصیلات فرد، و مصرف رسانه ای رابطه معنادار و مستقیم و با سن و دینداری رابطه معنادار و معکوس داشت (Eiman & Rahmati, 2014; 14).

■ معصومی راد و همکاران (۱۳۹۲) در سبک زندگی جوانان (مطالعه اوقات فراغت، مدیریت بدن، و مصرف فرهنگی جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر رودسر) که بر روی یک نمونه ۲۷۱ نفری از دختران و پسرانی که به شیوه نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شده بودند انجام گرفت، سبک زندگی با مولفه های مصرف فرهنگی، اوقات فراغت، و مدیریت بدن مورد سنجش قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که میانگین سبک زندگی در یک دامنه ۵ تا ۴۱، ۱۶/۱ به دست آمد که از حد متوسط پایین تر بود و نشان داد الگوهای مدرن و فرگرایانه سهم زیادی در میان آنها ندارد و سبک زندگی بیشتر از متغیرهای مربوط به سرمایه فرهنگی تاثیر پذیرفته اند و سرمایه اقتصادی تاثیر چندانی نداشته است (Masoomirad, Naeini & Shabani, 2014; 198).

■ پیمان، نوشین و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله "ارزشیابی آموزش در ارتقای رفتارهای سبک زندگی سالم دختران نوجوان بر اساس مدل اعتقادی بهداشتی" که در میان دانش آموزان مشهدی صورت گرفته است. نتایج تحقیق نشان داد که برنامه آموزش بهداشت طراحی شده براساس الگوی اعتقاد بهداشتی میتواند در ارتقای آگاهی و ادراکات شناختی و عملکردی در رفتارهای سبک زندگی سالم از جمله، تغذیه سالم و فعالیت فیزیکی اثر بخش باشد.

■ ابراهیمی و بهنوئی گدنه (۱۳۸۹) در مقاله خود با عنوان "سبک زندگی جوانان: بررسی جامعه شناختی سبک زندگی و مولفه های آن در بین دختران و پسران شهر بابلسر" که بر روی ۳۸۰ نفر از جوانان دختر و پسر ۱۵ تا ۲۵ ساله شهر بابلسر انجام گرفت، سبک زندگی با چها مولفه (مصرف فرهنگی، نحوه گذران اوقات فراغت، الگوی خرید، و مدیریت بدن) مورد سنجش قرار گرفته و نمره بالاتر فرد در این سازه نشان گر گرایش او به سبک زندگی مدرن یا نوگرایانه و نمره کمتر نشان از گرایش به سبک زندگی سنتی دارد. نتایج تحقیق نشان داد که گرایش جوانان به رفتارهای مصرفی زندگی مدرن بیشتر از گرایش آن ها به فرهنگ سنتی است و در این میان، سرمایه فرهنگی با ضریب بتای ۰/۵۱۷ بیشترین تاثیر را داشته و بعد از آن به ترتیب پایگاه اجتماعی-اقتصادی و سن رابطه معنادار ولی معکوس داشته اند یعنی جوانان با سن کمتر و پایگاه اجتماعی-اقتصادی پایین تر بیشتر به دنبال شکل دهی به سبک زندگی و تغییر وضعیت خود هستند (Ebrahimi & Behnou Gadneh, 2010; 154).

■ بینا (۲۰۰۵) با مطالعه "رانندگی پر خطر و سبک زندگی در میان جوانان" به این نتیجه رسید که رانندگی در نوجوانان را باید در یک زمینه کلی از رشد نوجوانی در نظر گرفت. این پژوهش که از طریق پرسشنامه و در بین نمونه ای ۶۴۵ نفری از نوجوانان ایتالیایی (دختران و پسران ۱۷-۱۴ ساله) صورت گرفت، به تحلیل میزان رانندگی پر خطر در میان نوجوانان پرداخت و سپس سعی کرد تا ارتباط بین رانندگی پر خطر و سبک زندگی را ارزیابی کند. او سبک زندگی را به عنوان درگیری در رفتارهای سالم و خطرناک نظیر ورزش کردن، مصرف الکل، مواد مخدر و ... میدانند که از نظر او همگی جزئی از فعالیتهای اوقات فراغت هستند.

در یک جمع بندی کلی می توان بیان داشت که نتایج تحقیقات گوناگون درباره سبک زندگی نوجوانان و عوامل موثر بر آن متفاوت و بعضا متناقض هستند و تحقیقات بیشتر در این زمینه می توانند از ابهام مسائل بکاهند.

مبانی نظری تحقیق

با توجه به اهمیت یافتن مفهوم مصرف در دیدگاه های اقتصادی بعد از رکود اقتصادی بزرگ در دهه ۱۹۳۰ میلادی از یک طرف و کنترل فزاینده بیماری های مسری و افزایش بیماری های غیرمسمی که شیوه زندگی نقش قابل توجهی در آن ها بازی می کند از طرف دیگر، موضوع سبک زندگی و از جمله سبک زندگی سلامت محور در سال های اخیر مورد توجه جدی پژوهشگران علوم اجتماعی قرار گرفته است. هر چند ماکس وبر و تورستون وبلن شاید اولین دانشمندانی بودند که در مورد سبک زندگی سخن گفته اند ولی دیدگاه های افرادی چون پییر بوردیو و آنتونی گیدنز بیشتر در این زمینه مطرح است. به نظر بوردیو هرچند که هر فردی در فضای اجتماعی دارای جایگاه های متعدد و چند گانه است و نمی توان فرد را صرفا با عضویت در طبقه اجتماعی خاصی تعریف کرد ولی موقعیت طبقاتی افراد بر بیک زندگی آن ها تاثیر تعیین کننده دارد. بوردیو تحلیل می کند که چگونه گروه های خاص به ویژه در طبقات اجتماعی- اقتصادی، انواع کالاهای مصرفی، روش های ارائه خوراک و غذا خوردن، مبلمان و تزئین داخلی منزل را بکار می گیرند تا روش زندگی خود را از دیگران متمایز کنند (Baka, 2002; 92). بوردیو در بحث از تمایزهای اجتماعی می گوید، تمایزهای اجتماعی را می توان در مجموعه متنوعی از کردار های اجتماعی مشاهده کرد از جمله کردار هایی که به طور سنتی مربوط به فراغت می شود مثل: تعطیلات، ورزش ها، مطالعه، سینما، موسیقی و سایر امور ذوقی. به عبارتی می توان گفت بوردیو مانند وبر از سبک زندگی به عنوان شاخص و نماد یا حتی فرصت های جلوه گری یا اثبات منزلت اجتماعی گروه های منزلتی و طبقات اجتماعی بهره می گیرد، در نهایت به اعتقاد بوردیو سوژه های اجتماعی کسانی هستند که با قائل شدن تمایز میان خوشمزه و بدمزه، زیبا و زشت، شیک پوش و بد لباس و ... خود را از دیگران متمایز می سازند (A). در نظریه بوردیو سبک زندگی که شامل اعمال طبقه بندی شده و طبقه بندی کننده فرد در عرصه هایی چون تقسیم ساعات شبانه روز، نوع تفریحات و ورزش، شیوه معاشرت، اثاثیه و خانه، آداب سخن گفتن و راه رفتن است، در واقع عینیت یافته و تجسم یافته ترجیحات افراد است. از یک سو، سبک های

زندگی شیوه های مصرف عاملان اجتماعی ای است که دارای رتبه بندی های مختلفی از جهت شأن و مشروعیت اجتماعی اند. این شیوه های مصرفی بازتاب نظام اجتماعی سلسه مراتبی است؛ اما چنانچه بوردیو در کتاب تمایز بر حسب منطق دیالکتیکی نشان می دهد مصرف صرفاً راهی برای نشان دادن تمایزات نیست، بلکه خود راهی برای ایجاد تمایزات نیز هست (Bourdieu, 1984; 96 & Baka, 2003; 172).

از طرف دیگر، نظریه پردازانی مانند ریتزر (۲۰۱۱) با مفهوم "مکدونالدی شدن جامعه" و یا گیدنز با مفهوم "بازاندیشی" در جامعه معاصر، بر کم اثر شدن طبقه در تعیین سبک زندگی تاکید دارند. گیدنز بر این باور است که در دوره مدرنیته متاخر، با این که گزینه های زندگی نامحدود نیستند ولی از آن جا که دیگر همانند دوره های گذشته، نقش های اجتماعی از سوی جامعه به افراد تحمیل نمی شود و یا کمتر تحمیل می شود، انسان ها باید سبک زندگی خود را «انتخاب» کنند. شاید ادعا شود که صرفاً پاره ای طبقات مرفه شهری بین شیوه های مختلف زندگی حق انتخاب دارند، اما گیدنز معتقد است در جامعه مدرن «همه» باید هویت و سبک زندگی خود را انتخاب کنند، هر چند که امکان انتخاب برای برخی گروه ها بیشتر است (Giddens, 2005; 30). نتایج برخی پژوهش ها نیز نشان درهم ریختگی سبک های زندگی در جهان معاصر و در ایران خصوصاً در میان جوانان دارد (Haralambos & Holborn, 2008; 683 & Hashemiyantar, 2011: 94). نکته دیگری که گیدنز بر آن بسیار تاکید دارد این است که هر چند در این دوره، با توجه به پیشرفت های علمی و فناوریانه متعدد بسیاری از خطرات زندگی مخصوصاً در حوزه بهداشت و سلامت کاهش چشمگیری داشته اند ولی مخاطرات جدیدی نیز از جمله بیماری های جسمانی و روانی جدید، اعتیاد های گوناگون و... ظهور کرده اند. در نتیجه با توجه به کاهش کنترل و انقیاد نقش های تحمیلی جامعه و افزایش باز اندیشی در دنیای معاصر، انتخاب سبک زندگی مخصوصاً از بعد سلامت حائز اهمیت می شود. با توجه به مطالب طرح شده در پیشینه و مبانی نظری تحقیق، رابطه بین متغیرهای رفتار معلمان، مطالب درسی، شیوه زندگی والدین، مصرف رسانه های خارجی (ماهواره و اینترنت)، پایگاه اجتماعی-اقتصادی، و دوستان به عنوان متغیر مستقل بر سبک زندگی سلامت محور به عنوان متغیر وابسته مورد آزمون قرار گرفت..

روش تحقیق

روش تحقیق این مطالعه پیمایش و ابزار جمع آوری اطلاعات مورد نیاز پرسشنامه ی محقق ساخته بود. جامعه ی آماری تحقیق تمامی دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه عمومی شهر اصفهان را در بر می گرفت که تعداد آنها طبق آمار سال ۱۳۹۰ برابر با ۶۹۷۱۸ نفر بود (Amarnameh Esffehan, 2012; 296) که در پایه های اول، دوم، و سوم دبیرستان در نواحی ۶ گانه شهر اصفهان مشغول به تحصیل بودند. از بین آن ها بر اساس فرمول کوکران ۳۸۵ نفر با روش نمونه گیری اتفاقی انتخاب شدند. نمونه گیری به این صورت بود که از هر یک از نواحی ۶ گانه، ۲ دبیرستان پسرانه و ۲ دبیرستان دخترانه انتخاب و پرسشنامه ها در بین دانش آموزان کلاس های مقطع متوسطه به صورت اتفاقی توزیع شدند. پرسشنامه از روائی صوری برخوردار بود و آلفای کرونباخ پایایی متغیر رفتار معلمان (۰/۷۶)، مطالب درسی (۰/۸۱)، شیوه زندگی والدین (۰/۷۹)، مصرف رسانه های خارجی (ماهواره و اینترنت) (۰/۸۲)، پایگاه اجتماعی-اقتصادی (۰/۸۱)، و دوستان (۰/۷۵) و سبک زندگی سلامت محور (۰/۸۳) بود. سبک زندگی سلامت محور با ۳۲ سؤال در زمینه های استفاده از توصیه های پزشکی، ورزش کردن، تحرک روزانه، آگاهی از وضعیت جسمانی و مسائل بهداشتی، مصرف مواد مخدر و الکل، عادات غذایی روزانه و تغذیه مناسب مورد سنجش قرار گرفت

نتایج تحقیق

ابتدا یافته های توصیفی و سپس یافته استنباطی تحقیق ارائه خواهد شد. جدول شماره (۱) یافته های توصیفی برخی متغیرها را گزارش می کند.

جدول (۱): توزیع فراوانی برخی متغیرهای تحقیق

متغیر	گزینه	فراوانی	درصد
جنسیت	دختر	۲۰۸	۵۴
	پسر	۱۷۷	۴۶
تحصیلات والدین	زیر دیپلم	۶۷	۱۷/۴
	دیپلم و فوق دیپلم	۱۸۱	۴۷
	لیسانس و بالاتر	۱۳۷	۳۵/۶
درآمد خانواده هزار تومان	کمتر از ۱۰۰۰	۲۳	۶
	۱۰۰۱ تا ۲۰۰۰	۹۲	۲۳/۹
	۲۰۰۱ و بیشتر	۲۷۰	۷۰/۱
ساعات استفاده از اینترنت در هفته	کمتر از ۵	۱۰۲	۲۶/۵
	۵-۱۰	۲۵۲	۶۵/۴
	۱۰ به بالا	۳۱	۸
استفاده از ماهواره	اصلا یا به ندرت	۱۳۹	۳۶/۱
	هفته‌ای یکی دو بار	۱۷۹	۴۶/۵
	هر روز	۶۷	۱۷/۴
ارتباط با دوستان	هر روز	۱۹۷	۵۱/۲
	چند روز یا هفته یکبار	۱۷۷	۴۶
	سالی یکبار	۱۱	۲/۸

ارقام جدول شماره (۱) نشان می‌دهند که دانش‌آموزان اصفهانی عموماً از خانواده‌های قشر متوسط رو به پایین جامعه هستند زیرا تنها حدود یک سوم از پدر و مادرها دارای تحصیلات عالی هستند و نزدیک به ۳۰ درصد خانواده‌ها نیز دارای درآمد ماهیانه کمتر از دو میلیون تومان می‌باشند که چنین سطحی از درآمد برای زندگی در یک کلان شهر شاید خیلی مناسب نباشد. ارقام جدول (۱) هم چنین بیان گر این نکته هستند که دانش‌آموزان از رسانه‌های خارجی نسبتاً زیاد استفاده می‌کنند و هم چنین ارتباطات تنگاتنگی با دوستان خود دارند به گونه‌ای که بیش از نیمی از آن‌ها دوستان خود را هر روزه می‌بینند. جدول شماره (۲) میانگین نمره‌ی پاسخگویان را بر اساس متغیرهای مستقل و وابسته نشان می‌دهد.

جدول (۲): توزیع پاسخگویان را بر اساس متغیرهای مستقل و وابسته

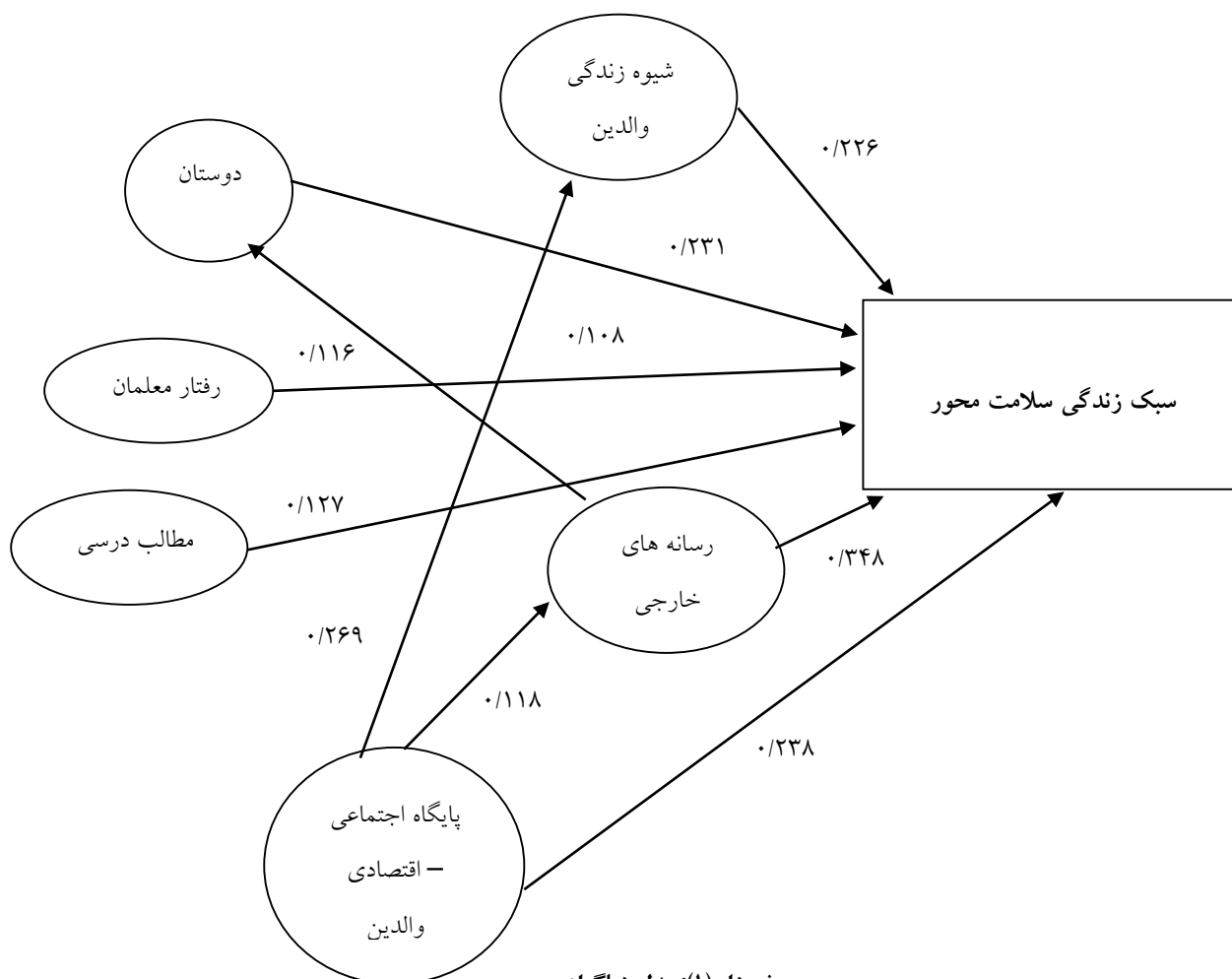
متغیرها	میانگین مشاهده شده	میانگین نظری
مصرف رسانه‌ای	۲۱	۱۵
رفتار معلمان	۱۷	۲۱
مطالب درسی	۱۴	۱۸
شیوه زندگی والدین	۴۴	۴۵
دوستان	۳۴	۲۴
سبک زندگی سلامت محور	۷۸	۹۶

ارقام جدول شماره (۲) نشان می‌دهند که میانگین سبک زندگی سلامت محور دانش‌آموزان از حد متوسط پائین تر است که نشان دهنده توجه کم آن‌ها به مسائل بهداشتی است. طبق ارقام ذکر شده، هر چند مرجع‌های سنتی جامعه پذیرای تأثیر قابل ملاحظه هستند ولی تأثیر آن‌ها نسبت به منابع دیگر یعنی رسانه‌ها و دوستان کمتر است. جدول شماره (۳) میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته یعنی سبک زندگی سلامت محور را نشان می‌دهد.

جدول (۳): آزمون متغیرهای مستقل با متغیر وابسته

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
مصرف رسانه‌ای	۰/۵۰۴	۰/۰۰۱
رفتار معلمان	۰/۱۹۷	۰/۰۰۳
مطالب درسی	۰/۲۱۱	۰/۰۰۱
شیوه زندگی والدین	۰/۳۲۲	۰/۰۰۱
پایگاه اجتماعی اقتصادی والدین	۰/۴۳۱	۰/۰۰۱
دوستان	۰/۲۸۷	۰/۰۰۱

نتایج جدول شماره (۳) نشان می‌دهند که هر چند همه متغیرهای مستقل رابطه مستقیم و معنادار با متغیر وابسته یعنی سبک زندگی سلامت محور دارند ولی ضریب همبستگی متغیرهای مصرف رسانه‌ای و شیوه زندگی والدین بطور قابل ملاحظه‌ای از بقیه متغیرها بیشتر است. ضریب همبستگی متغیرهای مربوط به مدرسه، هر چند معنادار و نسبتاً خوب، ولی نسبت به بقیه متغیرها کمتر می‌باشد. دیاگرام تحلیل مسیر میزان تاثیر هر یک از متغیرها را نشان می‌دهد. مدل دیاگرام مسیر رابطه بین متغیرهای مستقل با یکدیگر و رابطه آن‌ها با متغیر سبک زندگی سلامت محور نشان می‌دهد.



نمودار (۱): مدل دیاگرام مسیر

مدل دیاگرام مسیر نشان می‌دهد که متغیرهای رسانه‌های خارجی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی خانواده؛ دوستان؛ و شیوه زندگی والدین به ترتیب بیشترین تاثیر مستقیم را بر سبک زندگی سلامت محور دانش آموزان داشته‌اند. هم چنین از میان متغیرهای مستقل؛

پایگاه اجتماعی و اقتصادی خانواده بر میزان مصرف رسانه ای و بر شیوه زندگی والدین تاثیر داشته است. جدول شماره (۴)؛ تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل بر سبک زندگی سلامت محور دانش آموزان را نشان می دهد.

جدول (۴): نتایج تحلیل مسیر تاثیر متغیرهای مستقل بر سبک زندگی

متغیرها	انواع تأثیر		
	مستقیم	غیر مستقیم	کل
شیوه زندگی والدین	۰/۲۲۶	-	-
دوستان	۰/۲۳۱	-	۰/۲۳۱
رسانه های خارجی	۰/۳۴۸	۰/۰۴۱	۰/۳۸۹
رفتار معلمان	۰/۱۰۸	-	۰/۱۰۸
مطالب درسی	۰/۱۲۷	-	۰/۱۲۷
پایگاه اجتماعی-اقتصادی والدین	۰/۲۲۸	۰/۱۰۱	۰/۳۲۰

نتایج جدول شماره (۴) نشان می دهند که اگرچه رسانه های خارجی بیشترین تاثیر مستقیم را بر سبک زندگی دانش آموزان دارند ولی مجموع تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم آن از مجموع تاثیرات خانواده کمتر است. با احتمال زیاد مکانیسم این اثرگذاری خانواده از طریق فراهم سازی امکان استفاده از اینترنت و ماهواره باشد. تاثیر بقیه متغیر، هر چند کمتر از خانواده و رسانه ها است ولی مستقیم و قابل توجه می باشد.

نتیجه گیری

یافته های تحقیق حاضر نشان دهنده سطح نسبتا پایین سبک زندگی سلامت محور در بین دانش آموزان دبیرستانی در شهر اصفهان می باشد. این یافته ها با نتایج تحقیق یارمحمدی و همکاران (۱۳۹۰) همخوانی دارد. آن ها در تحقیق خود در باره مصرف غذاهای فست فود در بین ۵۲۱ نفر از دانش آموزان دبیرستانی ۱۵ تا ۱۸ ساله در اصفهان دریافته اند که بیش از ۴۲ درصد دانش آموزان هر هفته یکبار یا بیشتر از فست فود استفاده می کردند و این که تحصیلات و درآمد بالای والدین قوی ترین متغیرهای پیش بینی کننده بودند. رواج داشتن رفتارهای غیر سلامت محور هم چنین در کار کریمی و همکاران (۱۳۹۲) دیده شد. آنها مصرف سیگار در بین ۲۵۰ دانش آموز دبیرستانی با میانگین سنی ۱۶/۲ سال را در شهرستان زرنند مطالعه کردند و متوجه شدند که ۴۳/۷ درصد از دانش آموزان تجربه مصرف سیگار را داشتند و ۱۴/۷ درصد مصرف کننده کنونی بودند، ۳۸ درصد از آنها دارای والدین سیگاری و ۴۱ درصد دارای دوست سیگاری بودند. میانگین سنی پایین و درصد بالای مصرف سیگار در این تحقیق حائز اهمیت است زیرا نشان از پایین تر آمدن سن مصرف دخانیات دارد. در تحقیق حاضر هم چنین دیده شد که والدین (چه از طریق پایگاه اجتماعی-اقتصادی و چه از طریق شیوه زیستن) و رسانه ها تاثیر بسزایی در سبک زندگی دانش آموزان داشتند. این مسئله در تحقیق ایمان و مرحمتی (۱۳۹۳) هم دیده شد. آن ها دریافته اند که تحصیلات پدر و تحصیلات مادر رابطه معنادار و مستقیم بر گرایش جوانان به سبک زندگی مدرن داشت. یکی از یافته های دیگر تحقیق حاضر، تاثیر قابل ملاحظه رسانه های خارجی (اینترنت و ماهواره) است. این مسئله با توجه به تبلیغات عموما نقادانه رسانه ملی مبنی بر سوگیری و غرض ورزی رسانه های غربی و عدم همخوانی آن ها با فرهنگ اسلامی، جالب توجه است زیرا به نظر می رسد نوجوانان ایرانی نظری دیگر دارند و از رسانه های غربی (حداقل در موضوع سبک زندگی که شاید سیاسی تلقی نشود) تاثیرپذیر هستند. این نتیجه تحقیق نیز با نتایج تحقیق ایمان و مرحمتی (۱۳۹۳) همخوانی دارد زیرا در کار آنها نیز مصرف رسانه ای یکی از متغیرهای تاثیرگذار بر سبک زندگی جوانان بود و استدلال آنها این بود که مصرف رسانه ای، به بخشی از اوقات فراغت جوانان تبدیل شده است. در زمینه ترویج زندگی غیر سلامت محور می توان بیان داشت که در بسیاری از موارد، حامیان مالی (اسپانسرها) این رسانه ها شرکت های سازنده غذاهای آماده، سیگار و مشروب هستند و در بسیاری از تبلیغات هم، این

گونه کالاها به صورت های بسیار جذاب نمایش داده می شوند. علاوه بر این، این گونه رسانه ها، معمولاً زندگی شاد، بدون دغدغه، و سرشار از نشاط را در محیطهای رستوران ها و اینگونه مکان ها نشان می دهند.

References

1. Abazari, Yousef and Hassan Chavoshian. (2002). "From Social Class to Lifestyle", Iranian Journal of Sociology, n. 20 [in Persian]
2. Amirpour, Mahnaz and Mohsen Ghorbani. (2011). "Causes of change (from less dangerous to more dangerous) in the pattern of Drug abuse", Social Welfare Quarterly, v. 13, n. 48 [in Persian]
3. Azizi, Shahriar et al. (2013). "A study of the Relationship between family communication style and Pre-purchase Decision making of Adolescents", Applied Sociology, v. 24, n. 49 [in Persian]
4. Bocoock, Robert. (1993). Consumption. Translated by Khosro Sabri (2002). Shirazeh Publications [in Persian]
5. Bourdieu, P. (1984). Distinction: A social critique of the judgement of taste, London: Routledge.
6. Bourdieu, P. (1984). Distinction: A social critique of the judgement of taste, London: Routledge.
7. Ebrahimi, Ghorbanali and Abass Behnoue-Gadneh. (2010). "Lifestyle of Youth: A Sociological study of lifestyle and its components among the Boys and Girls of the city of Babolsar", Cultural and Communication studies, v. 6, n. 18 [in Persian]
8. Eiman, Mohammad Taghi and Neda Rahmati. (2014). "A Sociological Explanation of Youths' Inclination toward Modern Lifestyle in the city of Shiraz", Applied Sociology, v. 25, n. 55 [in Persian]
9. Ghasemi, Vahid and Mehri Kazemi. (2010). "A Sociological Analysis of Family's Role in Social Capital", Social Science, v. 5, n. 1 [in Persian]
10. Giddens, A. (1990). The Consequences of Modernity. Translated by Mohsen Solasi (2005), Tehran: Gam-e-Nou publication co. [in Persian]
11. Giddens, A. (1991). Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge: Polity Press
12. Giddens, A. (1991). Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge: Polity Press
13. Haralambos, M., and M. Holborn. (2008). Sociology: Themes and perspectives. London: Harper Collins publishers.
14. Hashemianfar, seyed Ali, Mohammad Ganji, and Nafiseh Chini. (2011). "A Study of factors Affecting Bricolage Identity among the Youths of the city of Esfahan (with an emphasis on consumption culture)", Cultural and Communication studies, v. 7, n. 23 [in Persian]
15. Karimi, Mahmood, et al. (2014). "Predicting cigarette smoking among Adolescents: An Assessment of auto cigarette smoking Identity in Reasoned Action Theory", Health System Research, v. 9, n. 3 [in Persian]
16. Khaje-Dolatabadi, Rouholah, and Darioush Boostani. (2014). "Re-examination of lived family Experiences and its Effects on Drug abuse (case of study: Shahid Beheshti Drug Addict students)", Social Development Quarterly, v. 8, n. 1 [in Persian]
17. Lurry, C. (1997). Consumer Culture. Cambridge: Polity Press
18. Masoomirad, Reza, hooshang Nayebi, and Morteza Sha'abni. (2013). "Liesure time, Body Management, and cultural consumption among 15-29 year-olds in the city of Roodsar", collection of articles of "A seminar on Lifestyle in Iran, with an emphasis on the Developments in Urban life "[in Persian]
19. Mohseni Tabrizi, Alireza and Borzo Morovat. (2012). "Globalization and the role of the Media in the Establishment of collective Identity among college students" Iranian Social Development Studies, v. 4, n. 2 [in Persian]

20. Mokhtari, Maryam and Saeideh Poorzare. (2014). "Studying the Effects of Social Control on the views of 18-29 year-old youths about alcoholic beverage consumption in the city of Behbahan", *Social and Cultural Strategy Quarterly*, v. 3, n. 10 [in Persian]
21. Nelson, J. I. (2007). *The Sociology of Consumer Behavior*, in Bryant, C. D. and D. L. Peck. (Editors). *21st century Sociology*, Vol. 2, Thousand Oaks, CA: Sage.
22. Razaghi, Reza et al. (2013). "The Sexual health challenge of Adolescents separated from home", *Social Welfare Quarterly*, v. 13, n. 48 [in Persian]
23. Ritzer, George. (2011). *Sociological Theory*. Eighth edition. New York: Mac Graw Hill
24. Samaram, Ezatolah and Mohammadali Ghaempour. (2011). "Measuring the Social Status of Teachers among students", *Iranian Social Development Studies*, v. 3, n. 4 [in Persian]
25. Weeks, J. R. (2011). *Population: An Introduction to Concepts and Issues*. 11th edition. Cengage Learning.
26. Yarmohammadian, Parastoo et al. (2011). "Studying factors Predicting Isfahani High School students' Behavior regarding Fast Food consumption using Planned Action Theory", *Health System Research*, v. 7, n. 4 [in Persian]